

“Ion” Liviu Rebreanu

Teoreticianul modernismului, Eugen Lovinescu, îl consideră pe Liviu Rebreanu “creatorul romanului românesc”, deoarece acesta scrie primul roman obiectiv din literatura română, “**Ion**” apărut în anul **1920** dar și primul roman de analiză psihologică “**Pădurea Spânzuraților**” în anul 1922. Astfel, critica literară a considerat apariția romanului “Ion” drept “o dată istorică în procesul de obiectivare a literaturii epice”. Romanul prezintă spațiul ardelenesc de la începutul secolului al XX-lea, în mod **realist** și abordează o tema reprezentativă pentru spațiul românesc: **problematica pamântului**, considerată de autor “însăși problema vieții românești”.

Fiind o specie a genului epic, în proză, de mare întindere, definită de amploarea acțiunii, desfășurată pe mai multe planuri narrative, cu personaje numeroase antrenate în diferite tipuri de conflicte, opera literară “Ion” reprezintă un **roman interbelic, realist, de tip obiectiv**. Perspectiva narativă este obiectivă, viziunea este “din spate”, iar discursul îi aparține unui narator auctorial, heterodiegetic, omniscient. Apartenența la realism este susținută de atitudinea sobră, verosimilitatea sau “efectul de real”, detaliile minuțioase și particularitățile de construcție ale personajelor.

Romanul “Ion” are ca **tema** condiția țăranului în raport cu pământul și iubirea. Patima pentru pământ a lui Ion Pop al Glanetașului depășește sfera normalului, intrând în domeniul patologicul. Ion iubește pământul cu patimă ca pe o ibovnică, iar sentimentul acesta îi dictează toate acțiunile și îi schimbă cursul destinului. O altă tema este cea socială, romanul reprezentând o monografie a satului românesc.

Acțiunea romanului, plasată la începutul secolului al XX-lea, începe într-o zi de duminică, în care toți locuitorii satului Pripas se află adunați la hora tradițională, în curtea Tudosiei, văduva lui Maxim Oprea. Numită de N. Manolescu “o hora a soartei”, **scena** aceasta sugerează atât **conflictul interior** din sufletul Ion, sfâșiat între patima pentru pământ și dragostea pentru Florica, cât și **conflictele exterioare** ale lui Ion cu Vasile Baciuc și George Bulbuc. Conflictele apar între Ion și George Bulbuc, deoarece ambii vor să se căsătorească cu Ana, dar din motive diferite și între învățătorul Herdelea și preotul Belciug pentru că au opinii diferite despre faptele lui Ion. Viziunea realistă a lui Liviu Rebreanu se

reflectă în abordarea problematicii pământului, legată de destinul personajului eponim Ion, țaran harnic dar sărac, care dorește cu ardoare să aibă pământ. Acesta îl seduce pe Ana pentru a obține o zestre remarcabilă. Deși nu o iubește, Ion o ia de nevastă iar după obținerea pământului, devine distant și violent cu ea. Bătută de tată și de soț, Ana rămâne respinsă de toți, motiv pentru care se sinucide. Satisfăcut de dorința de a avea pământ, Ion încearcă să o cucerească pe Florica, dragostea dintâi, fata frumoasă și săracă, căsătorită acum cu George, care din gelozie îl ucide.

Titlul operei, sintetic, este de o simplitate absolută, aducând în prim-plan imaginea protagonistului ce devine personaj eponim în scopul de a-i sublinia importanța. Romanul este alcătuit din două părți complementare ce au în centru patima ce domină sufletul lui Ion:

“Glasul Pământului” și “Glasul Iubirii”. Subtitlurile sunt metaforice, sugerând sentimentul predominant din sufletul lui Ion. Elemente de paratextualitate, titlurile celor treisprezece capitole, număr simbolic nefast, sunt semnificative, discursul narativ având un “Început” și un “Sfârșit”. Capitolele sunt organizate simetric, contrapunctiv : ”Noaptea” și “Ștreangul”, “Rușinea” și “Blestemul”, “Nunta” și “George”. În mod similar, compoziția romanului este cea de **corp sferoid** astfel încât se creează iluzia vieții adevărate care curge indiferentă la destinele fericite sau nefericite pe care le lasă în urmă. Totodată, impresia de corp sferoid rezultă din relația incipit-final : imaginea drumului care intră în satul Pripas și imaginea drumului care iese, însuși autorul afirmând că romanul “se termină precum a început”.

Acțiunea este structurată pe două planuri narrative importante: **planul țăranilor** în care evoluează Ion, Ana, Florica, Vasile Baci și **planul intelectualității ardelenilor**, în care apar preotul Belciug, învățătorul Herdelea, poetul Totul Herdelea. Rebreanu folosește mai multe tehnici narative: **înlănțuirea**, **alternanța**, **contrapunctul**. Prin înlănțuire, naratorul relatează evenimente ce aparțin aceluiași plan, prin alternanță sunt prezentate evenimente din planuri narrative diferite, iar prin procedeul contrapunctului, același eveniment este prezentat în două planuri deosebite. De exemplu, nunta lui Ion cu Ana din planul țăranilor are drept corespondent nunta Laurei cu Pinte în planul intelectualității.

Personajele sunt construite în spirit realist, susținând firul epic al romanului. **Ion**, personaj eponim, este tipic realist, exponențial pentru o anumită categorie socială, iar structura sa psihologică este pusă sub semnul unor trăsături dominate: tipul țăranului, caracterizat printr-o inteligență dură, egoism și cruzime, dar mai ales printr-o voință imensă. Conform delimitării teoreticianului E. M. Forster, el este un personaj rotund, având

capacitatea de a surprinde lectorul în mod convingător prin reacțiile și gesturile lui. El se opune personajelor plate, și domina întreaga lume care gravitează în jurul său, contribuind la evidențierea trăsăturilor lui, a caracterului complex, cu însușiri contradictorii.

Astfel, o serie de secvențe narrative semnificative pentru evoluția conflictelor evidențiază în cazul lui Ion o patimă nefirească pentru pământ. **O scenă reprezentativă** apare în capitolul “Sărutarea” când Ion, după ce devine stăpân pe pământurile lui Vasile Băciu, vine în straie de sărbătoare să-și admire pământurile, care acum erau “ca niște ibovnice credincioase”. Când atașamentul lui pentru pământ se transformă în patimă, Ion ajunge să iubească pământul ca pe o ființă și să o trateze pe Ana ca pe un obiect. Prin urmare, mutația psihologică îl transformă pe Ion într-o individualitate, marcat “de o ereditare nefastă”. Scena sărutului pământului conține simboluri tanatice care anticipează moartea protagonistului : “își lipi buzele cu voluptate pe pământul ud, și-n sărutarea aceasta grăbită simți un fior rece, amețitor...”. Sinuciderea Anei nu îi provoacă lui Ion un sentiment de vinovăție, deoarece el nu vede în Ana și în copilul lor, Petrișor, decât granița asupra pământurilor. Destinele personajelor sunt determinate pe această mentalitate, de faptul că familiile nu se întemeiază pe sentimente, ci pe interese economice.

Romanul înfățișează acest personal monumental, ipostaza a omului teluric, țăranului a cărui demnitate poate fi câștigată prin numărul de pogoane posedate, dar care va fi supus destinului tragic pentru că și-a transformat dorința de a avea pământ în patima, devenind un “posedat al posesiunii”. Astfel, criticul literar Lucian Raicu consideră ca “Ion este aproape constrâns să fie imoral” sub presiunea procesului social care impune necesitatea de a fi respectat în raport cu pământurile pe care le deține. Astfel, **scena semnificativă** ce reflectă viziunea scriitorului cu privire la problematica pământului constă în **scena morții lui Ion**. Surprins într-o noapte în curtea Floricăi, Ion este ucis de George Bulbuc. “Mor ca un câine!” e ultimul gând al aceluia care sfidase parcă legile omenești și pe cele ale destinului. Sfârșitul lui Ion este trist, autorul având o intenție moralizatoare. Pământul-stihie strivește în final omul care a forțat destinul prin hybris și nu întâmplător este ucis cu o sapă, simbol al pământului, Rebreanu sugerând ca patima pentru pământ este cea care l-a ucis pe Ion.

În concluzie, rezolvarea problemei existențiale țăărănești este data de obținerea și păstrarea pământului iar povestea lui Ion, țăran atipic, reprezintă “istoria unui eșec”. Rebreanu oferă astfel cititorului o **viziune monografică** asupra satului ardelenesc de la începutul secolului al XX-lea, prezentând într-un stil **anticalofil** condiția țăranului.